

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

HADRA AKGÜL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2014/867

Karar Tarihi : 24/3/2016

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Recep KÖMÜRCÜ
Alparslan ALTAN
Raportör Yrd. : Halil İbrahim DURSUN
Başvurucular : 1. Hadra AKGÜL
2. Barnas BULUT
3. Arnas BULUT
4. Varnas BULUT
Vekili : Av. Nezahat PAŞA BAYRAKTAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, trafik kazası sonucu meydana gelen ölüm olayı hakkında etkili bir soruşturma ve kovuşturma yürütülmemesi nedeniyle adil yargılanma, etkili başvuru ve iki dereceli yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/1/2014 tarihinde İzmir 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 27/3/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 23/11/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 24/12/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş 4/1/2016 tarihinde başvurululara tebliğ edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarını süresi içinde ibraz etmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) sisiteminden erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculardan Hadra Akgül'ün oğlu ve diğer başvurucuların kardeşi Renas Bulut 6/12/2012 tarihinde geçirdiği trafik kazası sonucu kaldırıldığı hastanede vefat etmiştir. Başvuru formuna eklenen belgelerden, kazanın Ankara ili Yenimahalle ilçesi Fatih Sultan Mehmet Bulvarı üzerinde Şaşmaz'dan Eryaman istikametine giden E.E. adlı sürücünün kontrolündeki çekicinin sağ yan dikiz aynasının yaya Renas Bulut'a çarpması sonucu meydana geldiği, kazanın 17 metre genişliğindeki, eğimsiz, düz, ıslak asfalt ve kaplama aydınlatma bulunan yolda gece meydana geldiği, takograf çıktısı incelenen çekicinin kaza anında 75 km/h hız ile seyir hâlinde olduğu, çarpma noktasının kaldırımı uzaklığının 5,70 metre olarak belirlendiği, yayanın çarpma noktasından 20 metre ileriye savrulmuş olduğu, çekicinin çarpma noktasından yaklaşık 142,70 metre ileride duruşa geçmiş olduğu anlaşılmıştır. Etimesgut İlçe Devlet Hastanesinin 7/12/2012 tarihli adli raporunda sürücü E.E.nin alkolsüz olduğu belirtilmiştir.

9. Olay sonrasında sürücü E.E. hakkında taksirle ölüme neden olma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Sincan 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 2012/209 sorgu numarası ile ifadesi alınan sürücü E.E., adli kontrol tedbiri (Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak) uygulanmak suretiyle 7/12/2012 tarihinde serbest bırakılmıştır. Sürücü E.E., hakkındaki adli kontrol tedbiri nedeniyle mesleğini (Tır Şoförü) icra edemediğini ve işten atılma tehlikesinin ortaya çıktığını belirterek hakkındaki adli kontrol kararının kaldırılması talebinde bulunmuştur. Sincan 4. Sulh Ceza Mahkemesi, 21/1/2013 tarihli ve 2013/38 Değişik İş sayılı kararı ile Sürücü E.E.nin talebinin kabulüne karar vermiştir.

10. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 7/12/2012 tarihli yazı ile sistematik otopsi yapılmak üzere Renas Bulut'un cesedini Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığına göndermiş ve Renas Bulut'un kesin ölüm sebebinin tespiti hususunda rapor istemiştir. Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığının 25/2/2013 tarihli raporu ile Renas Bulut'un künt kafa ve genel beden travmasına bağlı iç organ harabiyeti ve iç kanama sonucu öldüğü, kanda alkol ve safrada uyuşturucu madde bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 27/12/2012 tarihli kararı ile Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının yer yönünden yetkisizliğine ve dosyanın Sincan Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar vermesi üzerine, soruşturmaya Sincan Cumhuriyet Başsavcılığının 2012/26898 soruşturma numaralı dosyası üzerinden devam edilmiştir.

12. Sincan Cumhuriyet Başsavcılığı, ilgili evrakı Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığına göndermiş ve tarafların kusur durumunun tespiti hususunda rapor istemiştir.

13. Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığı Trafik İhtisas Dairesi 24/1/2013 tarihli rapor ile sürücü E.E.nin tali kusurlu, yaya Renas Bulut'un ise asli kusurlu olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Trafik İhtisas Dairesi, aşağıda yer verilen değerlendirmeler neticesinde bu sonuca ulaşmıştır:

“(...)

Sanık sürücü E.E., gece vakti yönetimindeki araç ile bölünmüş yol üzerinde seyri sırasında yola gereken dikkatini göstermemiş, aracının hızını far ışığı altındaki görüşüne göre ayarlamamış olmakla, gece vakti yol kaplaması üzerinde sırtı dönük vaziyette yürümekte olan yayayı fark etmekte ve önlem almakta gecikmiş halde aracının sağ yan arka kısmı ile çarpması sonucu meydana gelen olayda, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışı nedeniyle tali kusurludur.

Yaya Renas BULUT, olay yeri yol kenarında yaya kaldırımı bulunmasına rağmen, görüşün az olduğu gece vakti, taşıt kullanımına ayrılmış yolun sağ şeridi üzerinde, gelen vasıtaları kontrol edemeyecek şekilde araçlara sırtı dönük vaziyette ve bu araçlardan korunma tedbiri almadan yürümüş olmakla, kendi can güvenliğini tehlikeye düşürmüş olup, yol üzerinde seyretmekte olan sürücü Emrah yönetimindeki aracın sağ yan ayna kısmının çarpmasına maruz kaldığı olayda, dikkatsiz, tedbirsiz ve kurallara aykırı hareketleri nedeniyle asli kusurludur.”

14. Sincan Cumhuriyet Başsavcılığı, E.E.nin taksirle ölüme neden olma suçunu işlediğinden bahisle 4/2/2013 tarihli ve E.2013/961 sayılı iddianameyi Sincan 4. Asliye Ceza Mahkemesine sunmuştur. Mahkeme 18/2/2013 tarihli kararı ile ölenin mirasçılarının müşteki sıfatıyla iddianamede yer almadığı, şikâyet ve delillerinin sorulmadığı gerekçesiyle iddianamenin iadesine karar vermiştir. Sincan Cumhuriyet Başsavcılığı, ölenin yakınlarının Cumhuriyet Başsavcılığına müracaat ederek şikâyetçi olmamaları nedeniyle iddianamede gösterilmediklerini, davanın kovuşturma aşamasında ölenin yakınlarına ihbar edilebileceğini, böylece davaya katılıp katılmayacakları konusunda ölenin yakınlarının beyanlarına başvurulabileceğini belirterek iddianamenin iadesi kararına itiraz etmiştir. Sincan 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/2/2013 tarihli kararı ile itirazın kabulüne karar verilmesi üzerine Sincan 4. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde E.E. hakkında taksirle ölüme neden olma suçundan kamu davası açılmıştır.

15. Başvuruculardan Hadra Akgül 13/5/2013 tarihli dilekçe ile katılan sıfatıyla davada yer alma talebinde bulunmuş ve kazanın gerçekleştiği yerde mobese kaydı ya da başka kamera kaydının bulunup bulunmadığının tespit edilmesini Sincan 4. Asliye Ceza Mahkemesinden talep etmiştir.

16. Mahkeme, Hadra Akgül’ün katılma talebini kabul etmiş ve Etimesgut İlçe Emniyet Müdürlüğünden 16/5/2013 tarihli yazı ile olay yeri ve çevresinde trafik kazasına ilişkin kamera kaydının bulunup bulunmadığını sormuştur. Etimesgut İlçe Emniyet Müdürlüğü 12/6/2013 tarihli yazı ile olay yeri ve çevresinde mobese ve güvenlik kamerası kaydı bulunmadığını bildirmiştir.

17. Başvuruculardan Hadra Akgül, 10/9/2013 tarihli dilekçe ile Mahkemeden mahallinde keşif yapılması ve kazaya karışan tarafların kusur oranının tespit edilmesi taleplerinde bulunmuştur. Mahkeme 11/9/2013 tarihli celsede, Hadra Akgül’ün taleplerinin “...dosya kapsamı, ATK’dan alınan kusur raporu ve toplanan deliller gözetildiğinde yerinde görülmediği...” gerekçesiyle reddine karar vermiştir.

18. Mahkeme 18/9/2013 tarihli ve E.2013/138, K.2013/558 sayılı kararıyla sürücü E.E.nin tali kusurlu olarak eylemi işlediğinin sabit olduğu gerekçesiyle 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve söz konusu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

“(...)

06.12.2012 günü saat 23:45 sıralarında sürücü E.E., yönetimindeki ... plaka sayılı çekici ile Fatih Sultan Mehmet Bulvarı üzerinde Şaşmaz yönünden Eryaman yönüne seyri sırasında, yolun sağ tarafında kaplama içinde yürümekte olan yaya Renas Bulut'a aracının sağ yan dikiz ayna kısmı ile çarpması sonucu yaralamalı daha sonra ölümlü kaza meydana geldiği, ATK Trafik İhtisas Dairesinin raporuna göre, Sanık E.E.'nin, gece vakti yönetimindeki araç ile bölünmüş yol üzerinde seyri sırasında yola gereken dikkatini göstermemiş, aracının hızını far ışığı altındaki görüşüne göre ayarlamamış olmakla, gece vakti yol kaplaması üzerinde sırtı dönük vaziyette yürümekte olan yayayı fark etmekte ve önlem almakta gecikmiş halde aracının sağ yan arka kısmı ile çarpması sonucu meydana gelen olayda tali kusurlu olduğu, ölen Renas Bulut'un olay yeri yol kenarında yaya kaldırımı bulunmasına rağmen, görüşün az olduğu gece vakti, taşıt kullanımına ayrılmış yolun sağ şeridi üzerinde, gelen vasıtaları kontrol edemeyecek şekilde araçlara sırtı dönük vaziyette ve bu araçlardan korunma tedbiri almadan yürüdüğü E. yönetimindeki aracın sağ yan ayna kısmının çarpması nedeniyle asli kusurlu olarak, otopsi raporunda da belirtildiği üzere iç kanama nedeniyle öldüğü, sanığın tali kusurlu olarak eylemi işlediği tüm dosya kapsamı ile sabit olmuştur.

Sanık hakkında taksirle ölüme neden olma şeklinde sabit görülen eylemi nedeniyle, TCK'nın 85/1 madde uygulanarak ceza tayin edilmiş, sanığın geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışı cezanın sanığın geleceği üzerindeki olası etkisi lehine takdiri hafifletici neden kabul edilerek TCK 62/1 madde uygulanarak indirim yapılmış, sanık hakkında TCK 53/1 madde uygulanmamış, sanığın adli sicil kayıtları itibariyle daha önceden kasıtlı bir suçtan mahkum edilmemiş olması ve ayrıca kişilik özellikleri itibariyle yeniden suç işlemeyeceği kanaatine varıldığından CMK 231/5 madde uygulanarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilerek aşağıdaki hüküm kurulmuştur.”

19. Bu karara yapılan itiraz, Sincan 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/12/2013 tarihli ve 2013/3699 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir.

20. Anılan karar 19/12/2013 tarihinde Hadra Akgül'ün vekiline tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucular 20/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Başvurucular, kazadan sonra Sincan Devlet Hastanesine kaldırılan yakınlarının üzerinde nüfus cüzdanı ile telefon bulunmasına rağmen, ne yetkililerin ne de sürücü E.E.'nin, yakınlarının ölümünden kendilerini haberdar ettiklerini, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 14/3/2013 tarihinde kendilerine tebliğ edilen, şikâyetçi olup olmadıklarının belirlenmesine ilişkin talimat ve iddianame ile ölümünden haberdar olduklarını, yakınlarının trafik kazası neticesinde öldüğünü öğrenmeleri üzerine Adli Tıp Kurumunu aradıklarını ve yakınlarının morgda bekletildiğini öğrendiklerini, bunun üzerine cenazenin Ankara'dan alınarak İzmir'e götürüldüğünü ve burada defnedildiğini belirtmişlerdir. Bu duruma ilişkin, M.U. ve A.E.E. imzalı 7/12/2012 tarihli tutanakta, ölenin yakınlarına ait olduğu düşünülen iki farklı telefon numarasının arandığı fakat kimseye ulaşılamadığı belirtilmiştir. Ayrıca 7/12/2012 tarihli cenaze teslim-tesellüm

tutanağında, cenazenin Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığı morgunda muhafaza altına alındığı belirtilmiştir.

23. Başvurucular ayrıca, Sürücü E.E. ile E.E.nin çalıştığı şirket ve H. Sigorta A.Ş. aleyhine tazminat davası açmıştır. Bu dava, Ankara Batı Asliye Ticaret Mahkemesinin 2014/477 Esas sayılı dava dosyası ile hâlihazırda derdesttir.

B. İlgili Hukuk

24. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 85. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

25. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi" başlıklı 160. maddesi şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar."

Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür."

26. 5271 sayılı Kanun'un "Cumhuriyet savcısının görev ve yetkileri" başlıklı 161. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya emrindeki adli kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir; yukarıdaki maddede yazılı sonuçlara varmak için bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Cumhuriyet savcısı, adli görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister."

27. 5271 sayılı Kanun'un 175. maddesi şöyledir:

"İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar."

Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma gününü belirler ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri çağırır."

28. 5271 sayılı Kanun'un "Mağdur ile şikâyetçinin hakları" başlıklı 234. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Mağdur ile şikâyetçinin hakları şunlardır:

a) Soruşturma evresinde;

1. Delillerin toplanmasını isteme,

2. Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,

3. (Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

4. 153 üncü maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,

5. Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma.

b) Kovuşturma evresinde;

1. Duruşmadan haberdar edilme,

2. Kamu davasına katılma,

3. Tutanak ve belgelerden (...) örnek isteme,

4. Tanıkların davetini isteme,

5. (Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

6. Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma."

29. 5271 sayılı Kanun'un "Kamu davasına katılma" başlıklı 237. maddesi şöyledir:

"Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler.

Kanun yolu muhakemesinde davaya katılma isteğinde bulunulamaz. Ancak, ilk derece mahkemesinde ileri sürülüp reddolunan veya karara bağlanmayan katılma istekleri, kanun yolu başvurusunda açıkça belirtilmişse incelenip karara bağlanır."

30. 5271 sayılı Kanun'un "Katılanın kanun yoluna başvurusu" başlıklı 241. maddesi şöyledir:

"Katılan, Cumhuriyet savcısına bağlı olmaksızın kanun yollarına başvurabilir.

Karar, katılanın başvurusu üzerine bozulursa, Cumhuriyet savcısı işi yeniden takip eder."

31. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (5), (6), (8), (10), (11) ve (12) numaralı fıkraları şöyledir:

"(5)Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

(8) *Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur.*

...

Denetim süresi içinde dava zamanasını durur.

(10) *Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.*

(11) *Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar.*

(12) *Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir."*

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 24/3/2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

33. Başvurucular, yakınları Renas Bulut'un geçirdiği trafik kazası sonucu vefat ettiğini, müteveffanın üzerinde nüfus cüzdanı ve telefon bulunmasına rağmen yetkililer veya sürücü E.E. tarafından kendilerine ulaşılmadığını, bu sebeple cenazenin yaklaşık dört buçuk ay Adli Tıp Kurumunda bekletildiğini, ölüm olayından Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından şikâyetçi olup olmadıklarının tespitine ilişkin yazılan talimat ile haberdar olduklarını, aynı talimat ile sürücü E.E. hakkında taksirle ölüme neden olma suçundan düzenlenen iddianamenin de kendilerine tebliğ edildiğini, böylece soruşturma aşamasına kendilerinin dâhil edilmediğini ve toplanması istenen delillerin bildirilmesi olanağının soruşturma aşamasında kendilerine tanınmadığını, sürücü hakkındaki adli kontrol tedbirinin kaldırılması kararına itiraz etme olanağını bulamadıklarını, kovuşturma aşamasında iken kazanın gerçekleştiği yerde mobese veya güvenlik kamera kaydının bulunup bulunmadığının araştırılmasına ilişkin taleplerinin Mahkemece reddedildiğini, benzer şekilde mahallinde keşif yapılması ile kusur durumunun tespitine ilişkin rapor alınması taleplerinin reddedildiğini, gerek soruşturma gerek kovuşturma aşamasında yargılamaya katılımlarının sağlanmadığını, yargılama sonucunda başvurunun taksirle ölüme neden olma suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve söz konusu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, anılan hükmün hiçbir delil toplanmadan, keşif yapılmadan, bilirkişi raporu alınmadan ve tanık dinlenmeden verildiğini, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararın adalet duygusunun zedelenmesine sebep olduğunu, bu karar ile aracını özensiz kullanarak yakınlarının ölümüne neden olan sürücünün cezasız kalmasına neden olduğunu, taleplerinin reddine ilişkin ara kararları ile nihai kararın yeterli açıklama içermediğini, Türk Ceza Kanunu'nda taksirle ölüme neden olma suçunun cezasının çok düşük belirlendiğini, hukuka aykırı bir şekilde verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin karara yapılan itirazın esasının incelenmemesi sebebiyle iki dereceli yargılanma hakkının etkin kullanılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, etkili başvuru hakkının ve iki dereceli yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşler; ihlalin ve taksirle ölüme neden olma suçunun daha ağır ceza ile cezalandırılması gerektiğinin tespiti ile tazminat taleplerinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

34. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuru sahiplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurunun, trafik kazası sonucu meydana gelen ölüm olayından dolayı yapılan soruşturmanın ve kovuşturmanın etkili bir şekilde yürütülmediği iddiası ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucuların “*adil yargılanma hakkı*”, “*etkili başvuru hakkı*” ve “*iki dereceli yargılanma hakkı*” kapsamında ileri sürdüğü hususların, yaşam hakkı kapsamında etkili bir soruşturma ve kovuşturma yürütülmediği iddiası ile ilgili olduğu değerlendirilmiştir. Bu nedenle başvuru sahiplerinin tüm iddiaları Anayasa’nın 17. maddesi ile ilişkili görülerek “*yaşam hakkı*” çerçevesinde incelenmiştir.

36. Başvurucular ayrıca, trafik kazası sonucu vefat eden yakınlarının üzerinde nüfus cüzdanı ve telefon bulunmasına rağmen, ölüm olayının yetkililer ya da sürücü E.E. tarafından kendilerine bildirilmediğini ve cenazenin yaklaşık dört buçuk ay Adli Tıp Kurumunda bekletildiğini, ölüm olayından Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından şikâyetçi olup olmadıklarının tespitine ilişkin yazılan talimat ile haberdar olduklarını, bu sebeple soruşturma sürecine dâhil olamadıklarını ileri sürmüştür. Başvurucuların; anılan olaya ilişkin bilgileri, soruşturmaya ve kovuşturmaya etkin bir şekilde katılamadıklarını kanıtlamak için verdiği anlaşılmış olup bireysel başvuru incelemesinin bu kapsamda yapılmasına karar verilmiştir.

37. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

38. Bakanlık görüşünde kabul edilebilirlik incelemesi ile ilgili olarak başvuru sahiplerinin şikâyetlerinin yaşam hakkı çerçevesinde incelenmesinin doğru olacağı, yaşam hakkı kapsamında “*etkili bir yargısal sistem kurma*” yönündeki pozitif yükümlülüğün her olayda mutlaka cezai yargı yolunu gerektirmediği, yaşam hakkına yönelik ihlal iddialarının kasıtlı bir eylem ile gerçekleştirilmediği durumlarda mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasının yeterli olabileceği, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi gerektiği, bireysel başvurunun iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil bir kanun yolu olduğu, dolayısıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesinin zorunlu olduğu, somut olayda başvuru sahiplerinden Barnas Bulut, Arnas Bulut ve Varnas Bulut’un ceza davasına katılma talebinde bulunmadığı, ayrıca başvuru sahipleri tarafından zararlarının giderilmesi istemiyle tazminat davası açıldığı ve bu davanın hâlihazırda derdest olduğu, anılan hususların kabul edilebilirlik incelemesinde başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği yönünden dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

39. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi neticesinde Hadra Akgül haricindeki başvuru sahiplerinin, sürücü E.E. hakkında açılan kamu davasına müdahil

olmadıkları görülmektedir. Söz konusu başvuru, derece aşamalarında davaya katılma talebinde bulunmalarına rağmen, taleplerinin hukuka aykırı şekilde reddedildiğini de ileri sürmemiştir. Bu durumda, Hadra Akgül haricindeki başvurular yönünden, başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirilip getirilmediği hususunun açılığa kavuşturulması gerekir.

40. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında devletin yerine getirmek zorunda olduğu pozitif yükümlülüklerin usul boyutu, yaşanan ölüm olayının veya bireylerin maddi ve manevi varlığının zarar görmesine sebep olan vakaların tüm yönlerinin ortaya konulmasına ve sorumlu kişilerin belirlenmesine imkân tanıyan bağımsız bir soruşturma yürütülmesini gerektirmektedir (*Sadık Koçak ve diğerleri*, B. No. 2013/841, 23/1/2014, § 94). Soruşturmanın etkililik ve yeterliliğini temin adına soruşturma makamlarının resen harekete geçmesi ve olayı aydınlatabilecek, sorumluların tespitine imkan sağlayacak bütün delilleri toplaması gerekmektedir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 57). Ölen kişinin ailesinin veya başkalarının yetkili makamlara yaptığı resmî şikâyet, etkili bir soruşturma ve kovuşturma yürütülmesi zorunluluğu üzerinde belirleyici değildir. Yetkili makamlar, doğal olmayan ölüm olayından haberdar olmaları hâlinde, yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin usul boyutunun gerektirdiği şekilde, ölüm olayının meydana geldiği şartlar hakkında resen bir soruşturma yürütmek durumundadır. Yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin usul boyutu, doğal olmayan her ölüm olayının aydınlatılabilmesi ve maddi gerçeğin ortaya konulabilmesi için yapılması gereken araştırmaların, ölen kişilerin yakınlarının inisiyatifine bırakılamamasını ve yetkili makamlarca resen yapılmasını gerektirir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Çadıroğlu/Türkiye*, 15762/10, 3/9/2013, § 30). Bu ilkenin, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini koruyacak ölçüde soruşturma ya da kovuşturma sürecine katılmalarına zarar verecek şekilde yorumlanamayacağını ayrıca vurgulamak gerekir.

41. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 160. maddesinde, Cumhuriyet savcısının, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlayacağı öngörülmüştür (AYM, E.2013/91, K.2014/59, 17/3/2014). Benzer şekilde ceza muhakemesinde mahkeme, dava açıldıktan sonra pasif konumda olmayıp hüküm vermek için yeterli kanaate ulaşınca kadar maddi gerçeği araştırmaya devam etmek zorundadır (AYM, E.2011/43, K.2012/10, 19/1/2012). Resen araştırma ilkesi uyarınca mahkemeler, mağdur veya suçtan zarar gören kişi ya da kişiler katılan sıfatıyla davada taraf olarak yer almasa bile, hüküm için gerekli tüm araştırmaları kendiliklerinden yapmak ve tarafların haklarını korumak zorundadırlar. Bazı suçların takibi için kanun ile şikâyet şartı getirilerek resen soruşturma kuralına istisna oluşturulmakla birlikte, kasten ve taksirle öldürme suçlarında böyle bir durum bulunmamaktadır.

42. Anayasa Mahkemesi, yukarıda (bkz. §§ 40, 41) belirtilen ilkelere atıfta bulunarak ve doğal olmayan ölümden haberdar olan yetkili makamlarca resen araştırma yapılması gerektiğini dikkate alarak başvurunun özellikle etkili bir soruşturma ve kovuşturma yürütülmediği iddiasına ilişkin olduğunu da gözönünde bulundurarak başvuru yollarından Hadra Akgül'ün davada katılan sıfatıyla yer almasının başvuru yollarının tüketilmesi bakımından yeterli olduğunu, aynı adreste ikamet eden başvuru yollarının tamamının katılan sıfatıyla davada yer almasının başvuru yollarının

tüketilmesi koşulu bakımından gerekli olmadığını değerlendirmiştir. Bu sebeple Anayasa Mahkemesi, sürücü E.E. hakkında açılan kamu davasına katılma talebinde bulunmayan Hadra Akgül dışındaki başvurucuların, başvuru yollarının tüketilmesi koşulunu yerine getirmediklerinin değerlendirilemeyeceği kanaatine varmıştır (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Çadıroğlu/Türkiye*, 15762/10, 3/9/2013, § 36; *Sultan Dölek ve diğerleri/Türkiye*, 34902/10, 28/4/2015, §§ 43-45).

43. Bakanlık görüşünde ayrıca, başvurucular tarafından zararlarının giderilmesi istemiyle tazminat davası açıldığı, yaşam hakkına yönelik ihlal iddialarının kasıtlı bir eylem ile gerçekleştirilmediği durumlarda mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasının yeterli olabileceği belirtilmiştir. Yaşam hakkının ihmal suretiyle ihlal edildiğine ilişkin şikâyetler konusunda temel başvuru yolu ilke olarak hukuki sorumluluğu tespit adına takip edilecek olan hukuk veya idari tazminat davası yolu olmakla birlikte bu şekildeki bir kabul bu tür olaylarda yürütülen ceza soruşturmalarının Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmeyeceği anlamına gelmemektedir (Benzer yöndeki Anayasa Mahkemesi kararı için bkz. *Hulusi Kutlu ve Ayşe Kutlu*, B. No: 2013/7789, 16/10/2014). Bu bağlamda, başvurucuların şikâyetlerinin genelinin olay hakkında yürütülen soruşturmadaki ve kovuşturmadaki eksikliklere ilişkin olduğu dikkate alındığında somut olayın meydana geldiği koşulların aydınlatılması hususunda etkili bir soruşturma ve kovuşturma yürütülüp yürütülmediğinin incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

44. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlerin bireysel başvuru hakkına sahip oldukları kurala bağlanmıştır. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişiler açısından bu hakka yönelik bir başvuru ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle mağdur olan ölen kişilerin yakınları tarafından yapılabilmektedir (*Sadık Koçak ve diğerleri*, § 65). Başvuru konusu olayda, müteveffa Renas Bulut, başvuruculardan Hadra Akgül'ün oğlu, diğer başvurucuların kardeşidir. Bu nedenle başvuru ehliyeti açısından da bir eksiklik bulunmamaktadır.

45. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

46. Başvurucular, yukarıda yer verilen iddialarla (bkz. § 33) ölüm olayının etkili bir şekilde soruşturulmadığını ileri sürmüştür.

47. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu şikâyetlerin yaşam hakkı kapsamında incelenmesinin doğru olacağı belirtilmiş, akabinde ise konuya ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına vurgu yapılmıştır.

48. Bakanlık somut olayla ilgili olarak başvurucuların kusur durumunun tespitine ilişkin taleplerinin bu konu hakkında daha önceden Trafik İhtisas Dairesince rapor alındığı için reddedildiğini, maktulün mernis kaydının bulunmadığı ve telefonla kimseye ulaşamadığı için ölüm haberinin başvurucuların yakınlarına bildirilemediğini, başvurucuların iddianamenin kabulünden sonra kendilerine yapılan tebligat ile davaya katılma imkânı bulduğunu belirtmiştir. Bakanlık görüşünde başvurucuların hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesine ilişkin iddiaları ile ilgili olarak ise,

modern ve demokratik ceza adaleti anlayışında ceza yaptırımlarının esas itibarıyla iki ayrı amaca hizmet etmesi gerektiğinin kabul edildiği, bu anlayışa göre cezanın bir yandan caydırıcı niteliği ile suçun işlenmesini önlerken diğer taraftan suçlunun uslandırılması ve topluma kazandırılması fonksiyonlarını yerine getirdiği, kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasının suçluların uslandırılması fonksiyonu yönünden her zaman arzulanan sonuçları vermediğinin görüldüğü, bu nedenle hapis cezasının belirli koşullar altında infaz kurumu dışında çektirilmesinin bir gereklilik olarak kabul edildiği, günümüzde hapis cezasının son çare olarak uygulanması ve sadece önemli suçlarda gündeme gelmesi gerektiğinin değerlendirildiği, "*hükümün geri bırakılması*" kurumunun hemen hemen bütün Batı ülkelerinin ceza mevzuatında yer alan bir kurum olduğu, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi konusunda hâkime tam bir takdir hakkının verildiği, hükmün açıklanmasının geri bırakılması için gereken koşulların gerçekleşmesinin hâkim için bağlayıcı olmadığı, hâkimin olumsuz bir kanaate varması halinde takdir hakkını hükmün açıklanması yönünde kullanabileceği, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının bir af veya bağışlama da olmadığı belirtilmiştir.

a. Genel İlkeler

49. Bütün diğer haklar için bir temel oluşturan yaşam hakkı, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmış ve bu maddede belirlenen istisnalar dışında hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemeyeceği belirtilmiştir. Devletin yaşam hakkına saygı gösterme yükümlülüğü öncelikle kamu otoritelerinin yaşam hakkına müdahale etmemelerini yani maddede belirtilen istisnalar dışında kişilerin ölümüne neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin yaşam hakkından kaynaklanan negatif ödevidir. Yaşam hakkına saygı, ikinci olarak devletin üçüncü kişilerden gelecek tehlikelere karşı bireylerin hayatını korumasını gerektirir. Bir kimsenin hayatına yönelik çok özel ve ciddi bir tehdidin varlığı kanıtlanmışsa devletin bu tehdiye karşı bireyin hayatını korumak için makul tedbirleri alması gerekir. Bu; devletin, yaşam hakkından kaynaklanan pozitif yükümlülüğüdür. Bir ölüm meydana gelmişse devletin, pozitif yükümlülüğü kapsamında, ölümün nedenlerini soruşturma ve sorumluları tespit ederek cezalandırma ödevi de vardır. Bu usul yükümlülüğünün gerektiği şekilde yerine getirilmemesi hâlinde devletin, negatif ve pozitif yükümlülüklerine gerçekten uyup uymadığı tespit edilemez. Bu nedenle devletin bu madde kapsamındaki negatif ve pozitif yükümlülüklerinin güvencesini, soruşturma yükümlülüğü oluşturmaktadır (*Salih Akkuş*, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 29).

50. Bireyin, bir devlet görevlisi ya da özel bir kişi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi, "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirir (*Salih Akkuş*, § 30).

51. Anayasa Mahkemesinin bu konudaki kararlarında sıklıkla belirtildiği üzere yaşam hakkı kapsamında yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer yandan burada yer verilen değerlendirmeler, hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin başvuruçulara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı verdiği tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 56).

52. Soruşturma yükümlülüğünün, sonuç yükümlülüğü olmayıp uygun araçların kullanılması yükümlülüğü olması, her soruşturmada sonuca ulaşılması veya mağdurların olaylarla ilgili beyanlarıyla bağdaşan bir sonuca ulaşılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Ancak soruşturma kural olarak olayın gerçekleştiği koşulların belirlenmesini ve iddiaların doğru olduğunun kanıtlanması hâlinde sorumluların tespit edilerek cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır (*Mikheyev/Rusya*, B. No: 77617/01, 26/1/2006, § 107).

53. Ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının, resen harekete geçerek ölümü aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedenini veya sorumlu kişilerin ortaya çıkarılması imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yürütme kuralıyla çelişme riski taşır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 57).

54. Soruşturmanın etkililiğini sağlayan en alt seviyedeki inceleme, başvuruya konu soruşturmanın kendine özgü koşullarına göre değişir. Bu koşullar, ilgili bütün olay ve olgular temelinde ve soruşturmanın pratik gerçekleri göz önünde bulundurularak değerlendirilir. Bu nedenle soruşturmanın etkililiği bakımından her olayda geçerli olmak üzere bir asgari soruşturma işlemler listesi veya benzeri bir asgari ölçüt belirlemek mümkün değildir (*Velcea ve Mazare/Romanya*, B. No: 64301/01, 1/12/2009 § 105).

55. Bununla birlikte soruşturma sonucunda alınan kararın, soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması ve bunun yanı sıra söz konusu kararın yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme de içermesi gerekmektedir (Benzer yöndeki AIHM kararı için bkz. *Nachova ve diğerleri/Bulgaristan [BD]*, B. No: 43577/98 ve 43579/98, 6/7/2005, § 113).

56. Yukarıda sayılanlara ilave olarak yürütülecek soruşturmalarda makul bir hızla gerçekleştirilme ve özen gösterilme zorunluluğu da zımnen mevcuttur. Elbette bazı durumlarda soruşturmanın veya kovuşturmanın ilerlemesine engel olan unsurlar ya da güçlükler bulunabilir. Ancak bir soruşturmada ve devamında yapılan kovuşturmada yetkililerin hızlı hareket etmeleri, yaşanan olayların daha sağlıklı bir şekilde aydınlatılabilmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir (*Deniz Yazıcı*, B. No: 2013/6359, 10/12/2014, § 96).

57. Yürütülecek ceza soruşturmalarının etkinliğini sağlayan hususlardan biri de teoride olduğu gibi pratikte de hesap verilebilirliği sağlamak için soruşturmanın veya sonuçlarının kamu denetimine açık olmasıdır. Buna ilaveten her olayda, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli ölçüde katılmaları sağlanmalıdır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 58).

b. İlkelerin Başvuruya Uygulanması

58. Somut olayda başvurucular, yetkili makamların trafiğin işleyişiyle ilgili bir tedbiri almadığı yönünde bir iddia ileri sürmediği gibi kazanın yolda bulunan bir kusurdan ya da trafik işaret ve levhalarının yetersizliğinden kaynaklandığı şeklinde bir iddia da ileri sürmemiştir. Başvurucular, yakınlarının yaşamına yönelik olarak devletin yetkili makamlarınca bilinen ya da bilinmesi gereken gerçek ve yakın bir tehdidin

bulunduğuna ancak anılan makamların, yakınlarının yaşamını korumak için fiili tedbirler almadıklarına ilişkin bir iddiada bulunmamıştır.

59. Bu itibarla başvuru sahiplerinin şikâyeti, yakınlarının ölümü ile ilgili olarak yetkili makamlar tarafından etkili bir soruşturma yürütülmesi konusundaki usul yükümlülüğü kapsamına girmektedir.

60. Başvuru formu ve ekleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvuru sahiplerinin temel olarak, soruşturmaya etkin bir şekilde katılamamalarından, yeterli araştırma yapılmaksızın hüküm kurulmasından ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinden şikâyet ettiği anlaşılmaktadır.

61. Bireylerin cezai sorumluluklarının kapsamının belirlenmesine yönelik hukuki sorunların incelenmesi kural olarak Anayasa Mahkemesinin yetkisi kapsamında olmayıp, suçluların tespiti ve cezalandırılması derece mahkemelerin görev ve yetkisindedir. Ancak yukarıda belirtilen yaşam hakkına yönelik müdahaleleri soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği Mahkemece incelenmelidir (*Musa Erdem ve diğerleri*, B. No: 2013/1845, 7/11/2013, § 26).

62. Yapılan soruşturma ve kovuşturma bu açıdan incelendiğinde; 6/12/2012 tarihinde meydana gelen ölüm olayı ile ilgili olarak soruşturmanın derhal başlatıldığı, müteveffanın bedeni üzerinde sistematik otopsi yapılarak kesin ölüm sebebinin tespiti hususunda Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığından rapor alındığı, bu raporda müteveffanın künt kafa ve genel beden travmasına bağlı iç organ harabiyeti ve iç kanama sonucu öldüğünün belirtildiği, daha sonra tarafların kusur durumunun tespiti hususunda Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığı Trafik İhtisas Dairesinden rapor alındığı, trafik kazasına ilişkin tüm bilgi ve belgeler incelenerek hazırlanan raporda sürücü E.E.'nin tali kusurlu, müteveffanın ise asli kusurlu olduğu yönünde görüş bildirildiği, anılan rapor doğrultusunda Sincan 4. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde E.E. hakkında taksirle ölüme neden olma suçundan kamu davasının açıldığı, Mahkemenin 18/9/2013 tarihli kararı ile sürücü E.E.'nin tali kusurlu olarak eylemi işlediğinin sabit olduğu gerekçesiyle 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve söz konusu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, başvuru sahiplerinden Hadra Akgül'ün anılan karara yaptığı itirazın Sincan 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/12/2013 tarihli kararı ile reddedildiği görülmektedir.

63. Etkili soruşturmanın önemli unsurlarından birinin, müteveffanın yakınlarının meşru menfaatlerini koruyabilecek ölçüde soruşturmaya katılmaları olduğunu tekrardan vurgulamak gerekir (bkz. § 57).

64. Başvuru konusu olayda, başvuru sahiplerinin yakını Renas Bulut 6/12/2012 tarihinde geçirdiği trafik kazası sonucu kaldırıldığı hastanede vefat etmiştir. Başvuru sahipleri, yakınları Renas Bulut'un ölümünden ve bu ölüm üzerine başlatılan soruşturmadan sürücü E.E. hakkında düzenlenen iddianamenin kendilerine tebliğ edilmesiyle haberdar olmuştur. Bunun üzerine başvuru sahiplerinden Hadra Akgül, Sincan 4. Asliye Ceza Mahkemesine sunduğu 13/5/2013 tarihli dilekçe ile davaya katılma talebinde bulunmuş ve talebinin kabul edilmesi üzerine bu aşamadan itibaren davaya katılabilme imkanı elde etmiştir. Bu durum dikkate alındığında, başvuru sahiplerinin, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturmadan haberdar edilmediği, bunun doğal sonucu olarak ise soruşturma aşamasında yapılan hiçbir işleme katılmadığı ve yapılan işlemlere itiraz edebilme olanağı elde edemediği anlaşılmaktadır.

65. Başvuru sahiplerinin yakını Renas Bulut'un ölümü üzerine başlatılan soruşturma kapsamında yapılan işlemlere bakıldığında, müteveffanın bedeni üzerinde

sistematik otopsi yapıldığı, Renas Bulut'un kesin ölüm sebebinin tespiti hususunda Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığından rapor alındığı, tarafların kusur durumunun tespiti hususunda Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığı Trafik İhtisas Dairesinden rapor talep edildiği, hazırlanan bilirkişi raporunda başvurucuların yakını Renas Bulut'un asli kusurlu, sürücü E.E.nin ise tali kusurlu olduğu yönünde görüş bildirildiği görülmektedir. Sincan 4. Asliye Ceza Mahkemesinin ise soruşturma aşamasında yapılan bu işlemlere dayanarak hüküm kurduğu (bkz. § 18) anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, soruşturma aşamasında yapılan bu işlemlerin olayın çözülmesi açısından kritik öneme sahip olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır. Ancak başvurucular, yakınlarının ölümünden ve bu ölüm olayı hakkında yürütülen soruşturmada haberdar edilmediği için olayın çözülmesi için kritik öneme sahip bu işlemler hakkında çok geç bilgi sahibi olmuştur. Başvurucular, olayın çözülmesi için kritik öneme sahip araştırmaların yapıldığı soruşturma aşamasına katılamadığı için ölümün gerçekleştiği koşullardan hangisinin şüpheli olduğunu veya soruşturma aşamasında hangi hususunun eksik araştırıldığını dahi tespit etme imkanı elde edememiştir.

66. Belirtilen hususlar birlikte değerlendirildiğinde, yetkililerin başvurucuları zamanında bilgilendirmemelerinin doğrudan bir sonucu olarak, başvurucuların soruşturmanın ilk ve kritik aşamalarında yer alma fırsatı elde edemediği, başvurucuların olayın çözülmesi açısından kritik öneme sahip olan araştırmalara meşru menfaatlerini koruyabilecek ölçüde katılma olanağına sahip olmadığı, iddianamenin tebliğinden sonra başvuruculardan Hadra Akgül sürücü E.E. hakkında açılan kamu davasına katılmış ise de olayın gerçekleşmesinden altı ay sonra sağlanan bu imkanın başvurucuların meşru menfaatlerini korumak için yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

67. Başvurucular, ölüm olayının kovuşturma aşamasında da etkili şekilde araştırılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucular kazanın gerçekleştiği yerde kamera kaydı bulunup bulunmadığının araştırılmasına ilişkin taleplerinin Sincan 4. Asliye Ceza Mahkemesince reddedildiğini ileri sürmüş ise de Mahkemenin 16/5/2013 tarihli yazısı ile olay yeri ve çevresinde trafik kazasına ilişkin kamera kaydının bulunup bulunmadığının Etimesgut İlçe Emniyet Müdürlüğünden sorulduğu ve Etimesgut İlçe Emniyet Müdürlüğünün 12/6/2013 tarihli yazısı ile olay yeri ve çevresinde mobese ve güvenlik kamerası kaydının bulunmadığının Mahkemeye bildirildiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda başvurucuların talepleri doğrultusunda mahkemece gerekli araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Başvurucuların mahallinde keşif yapılması ve kazaya karışan tarafların kusur oranının tespit edilmesi talepleri ile ilgili olarak ise Mahkemenin 11/9/2013 tarihli celsede “...dosya kapsamı, ATK’den alınan kusur raporu ve toplanan deliller gözetildiğinde yerinde görülmediği...” gerekçesiyle ret kararı verdiği görülmektedir. Adli Tıp Kurumundan tarafların kusur durumuna ilişkin bir rapor alındığı, bu raporda kazanın oluş şekline ve yol durumuna ilişkin bilgiler verilip buna göre değerlendirmeler yapıldığı dikkate alındığında mahallinde keşif yapılması ile kusur durumuna ilişkin ikinci bir rapor alınması hususlarının Derece Mahkemesinin takdirinde olduğu ve mahkemenin ret gerekçesinin açıkça keyfîlik içermediği değerlendirilmiştir.

68. Başvurucular, Türk Ceza Kanunu’nda taksirle ölüme neden olma suçunun cezasının çok düşük belirlenmesinden ve sürücü E.E. hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinden de şikâyet etmiştir. Başvurucuların etkisiz olduğunu ileri sürdüğü “hükmün açıklanmasının geri bırakılması” kararının etkililiğinin de ihlal konusu hakka bağlı olarak Anayasa Mahkemesince denetlenmesi gerekir.

69. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinde düzenlenmiştir. Sanık hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade eden ve doğurduğu sonuçlar itibarıyla karma bir özelliğe sahip bulunan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, denetim süresi içinde kasten yeni bir suçun işlenmemesi ve yükümlülöklere uygun davranılması hâlinde geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak kamu davasının aynı Kanun'un 223. maddesi uyarınca düşürölmesi sonucunu doğurduğundan bu özelliğıyle sanık ile devlet arasındaki cezai nitelikteki ilişkiyi sona erdiren düşme nedenlerinden birisini oluşturmaktadır (*Tahir Canan*, § 30).

70. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması için yapılan yargılama sonucu hükmölunan cezanın iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olması, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı maddi zararın; aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tamamen giderilmesi, mahkemece sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceğı hususunda kanaate ulaşılması gerekmektedir. Tüm bu koşulların bulunması hâlinde mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilecek ve sanık beş yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulacaktır. Denetim süresi içinde sanığın kasten yeni bir suç işlememesi ve yükümlölöklere uygun davranması hâlinde açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesi uyarınca kamu davasının düşürölmesine karar verilecektir. Sanığın denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya yükümlölöklere aykırı davranması hâlinde ise Mahkemece açıklanması geri bırakılan hüküm açıklanacaktır (*Tahir Canan*, § 31).

71. 5271 sayılı Kanun'un (12) numaralı fıkrasında, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceğı düzenlenmiştir. Bununla birlikte denetim süresi içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmesi hâlinde hükmün açıklanmasıyla veya bu süre içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmemesi hâlinde düşme kararıyla yargılama nihai olarak sona erdiğinden, hüküm niteliğı olan bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilir ve esasa ilişkin itirazlar bu aşamada ileri süröllebilir (*Tahir Canan*, § 33).

72. Somut olayda başvuruçuların yakınları Renas Bulut'un 6/12/2012 tarihinde geçirdiğı trafik kazası sonucu kaldırıldığı hastanede vefat etmesi üzerine sürücü E.E. hakkında kamu davası açıldığı, Mahkemenin 18/9/2013 tarihli kararı ile tali kusurlu olarak eylemi işlediğinin sabit olduğı gerekçesiyle sürücü E.E.nin 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve söz konusu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğı görölmemektedir.

73. Bireylerin cezai sorumluluğına ilişkin hukuki sorunların incelenmesi Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında olmayıp konu Derece Mahkemelerinin takdirine bırakılmıştır. Yine bu bağlamda suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevinde bulunmamaktadır (*Tahir Canan*, § 35).

74. Ancak Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiğı gibi cezaı yaptırımlara ilişkin düzenlemelerde de kuralların, önleme ve iyileştirme amaçlarına uygun olarak ölçölü, adil ve orantılı olması gerekir (E.2010/104, K.2011/180, 29/12/2011). Orantılılık ilkesi, mağdurun korunması ile failin cezalandırılması arasında makul bir ilişki olmasını gerektirir. Diğer bir ifadeyle hak yoksunluğı getiren düzenlemelerde hukuka aykırı eylem ile yaptırım arasında adalet ve hakkaniyet

ilkelerine uygunluk bulunmalıdır. Ayrıca, yaptırımlarda güdülen asıl amaç, işlediği suçtan dolayı kişinin ıslah olmasını sağlayıp tekrar topluma kazandırılmasıdır. Nitekim Anayasa'nın 13. maddesi, temel hak ve hürriyetlere getirilecek sınırlamaların, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağını belirtirken 5237 sayılı TCK'nın 3. maddesine göre de suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunması gerekmektedir. AİHM de suçun niteliğinin ve verilen cezaların ağırlığının, yapılan müdahalenin orantılılığı bakımından dikkate alınması gereken unsurlar olduğunu kaydetmiş ve gerçekleştirilen müdahalenin "*demokratik bir toplum için zarurî*" olması gerektiğini belirtmiştir (Tahir Canan, § 36).

75. Bu açıdan Derece Mahkemesinin sonuç kararı değerlendirildiğinde gerçekleşen ölüm olayında sürücü E.E.nin tali kusurlu, yaşamını kaybeden Renas Bulut'un ise asli kusurlu olduğu yönünde bilirkişi raporu bulunduğu dikkate alındığında sürücü E.E. hakkında belirlenen ceza ve beş yıllık denetim yaptırımının orantısız olduğunun söylenemeyeceği, derece mahkemesince verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının somut olayda elde edilen kanıtlarla çelişecek biçimde ve açıkça hukuka aykırılık oluşturacak şekilde gerekçesiz ve keyfi verildiğinden söz edilemeyeceği, bu sebeple derece mahkemelerin takdirine Anayasa Mahkemesinin müdahale etmesinin söz konusu olamayacağı, yaşam hakkını güvence altına alan hukuk hükümlerinin, özellikle de cezai yaptırımların caydırıcı işlevinin mevzuat çerçevesinde etkin bir şekilde uygulanmasının sağlandığı görülmüştür. Sonuç olarak başvuruçuların hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına ilişkin iddiaları yönünden temel bir hak ihlalinin söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır.

76. Soruşturmanın makul bir özen ve hızla yapılıp yapılmadığına ilişkin değerlendirmeye gelince Anayasa Mahkemesinin bu konuda verdiği kararlarda sıklıkla vurguladığı üzere (bkz. § 56) yürütülecek soruşturmalarda, makul bir hızla gerçekleştirilme ve özen gösterilme zorunluluğu da zımnen mevcuttur. Soruşturmanın makul bir özen ve hızla yapılıp yapılmadığına ilişkin tespit; başvuruya konu olayın kendi koşullarına, soruşturmadaki şüpheli veya sanık sayısına, suçlamaların niteliğine, olayın karmaşıklık derecesine ve soruşturmanın ilerlemesine engel olan unsurlar ya da güçlüklerin bulunup bulunmadığına göre farklılık gösterebilecektir.

77. Başvuruçuların yakını Renas Bulut'un 6/12/2012 tarihinde ölümü üzerine resen başlayan soruşturma süreci, Sincan 4. Asliye Ceza Mahkemesinin vermiş olduğu hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına başvuruçuların yaptığı itirazın Sincan 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/12/2013 tarihli kararı ile reddedilmesiyle sona ermiştir. Yaklaşık bir yılda kesinleşen soruşturma ve kovuşturma sürecinde otopsi işleminin yapıldığı, kazaya karışan tarafların kusur durumuna ilişkin bilirkişi raporunun alındığı ve olayın aydınlatılmasına yönelik mobese kayıtlarının araştırılması gibi diğer bazı işlemlerin yapıldığı dikkate alındığında soruşturma ve kovuşturma sürecinin makul bir sürede sonuçlandırılmadığı söylenemeyecektir.

78. Açıklanan nedenlerle kovuşturma aşamasında yapılan işlemler ile derece mahkemelerinin dava dosyasında bulunan bilgi ve belgelere göre verdiği hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı bakımından yaşam hakkının usul boyutu yönünden bir ihlal bulunmamakla birlikte başvuruçuların olayın çözülmesi açısından kritik öneme sahip araştırmaların yapıldığı soruşturma aşamasına meşru menfaatlerini koruyabilecek ölçüde katılma olanağına sahip olmamalarının Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunu ihlal ettiğine karar verilmesi gerekir.

4. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

79. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

80. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi, 170.000 TL manevi tazminatın taraflarına ödenmesi taleplerinde bulunmuştur.

81. Başvuruda, yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

82. Yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığından yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara müşterek olarak net 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

83. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucuların uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucuların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

84. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara müştereken net 25.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE

24/3/2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Alparslan ALTAN